

KİTAP TANITIMI

NİTEL ARAŞTIRMAYA GİRİŞ

Arş. Gör. Ferat YILMAZ
Dicle Üniversitesi Ziya Gökalp Eğitim Fakültesi, Diyarbakır

Kitabın Adı	: Nitel Araştırmaya Giriş
Kitabın Yazar(ları)	: Corrine Glesne (Çeviri: Ali Ersoy ve Pelin Yalçınoğlu)
Yayın Yılı	: 2012
Yayınevi ve Yeri	: Anı Yayıncılık Ankara
Genel Tanıtım	:

Bu çalışmada, Corrine Glesne'nin (2011) *Becoming Qualitative Researchers: An Introduction* kitabının 4. baskısının Türkçe çevirisi olan, çeviri editörlüğünü Doç. Dr. Ali Ersoy ve Yard. Doç. Dr. Pelin Yalçınoğlu'nun yaptığı *Nitel Araştırmaya Giriş* adlı kitabın birinci basımı incelenmiştir. Türkçe nitel araştırma kaynağına duyulan ihtiyacı karşılamak üzere yayınlanan bu kitabın, başta lisansüstü eğitim öğrencileri olmak üzere, nitel araştırmayla ilgilenen her kesimden araştırmacı için faydalı bir kaynak olacağı düşünülmektedir. Genel olarak, nitel araştırmada mücadele edilen konular, sorular ve karşılaşılan zorluklarla ilgilenen ve nitel araştırmanın yorumlamacı geleneğine dayanan bu kitap, on bölümden oluşmaktadır.

Dr. Elvan Günel'in çevirisini yaptığı *Nitel Araştırmayla Tanışma* başlıklı ilk bölümde, araştırmanın ve nitel araştırmanın belirgin özellikleri, Glesne'nin nitel araştırma sürecine giriş öyküsüyle ve somut örneklerle anlatılmaktadır. Bu bölümde, günlük hayatta kullanılan nicel ve nitel araştırma yaklaşımları örneklendirilerek, bu iki yaklaşım karşılaştırılmıştır. Ayrıca, sosyal bilimcilerin rehber olarak kullandıkları üst düzey kuram ve felsefeler; gözlem ve deneye dayanan pozitivizm, dünyanın akıl ya da düşünceden bağımsız var olmayacağını savunan yorumlamacılık, zulmün koşullarını eleştiren ve değişmesi için yollar arayan eleştirel kuram ve metinsel ürünlerin yapı-sökümüne odaklanan postyapısalcılık olmak üzere

dört paradigmatik alanda incelenmiştir. Araştırmaya ilişkin paradigmatik altyapı hazırlandıktan sonra ise kuramsal çerçeveden, araştırma sorularından ve yöntemin nasıl biçimleneceğinden bahsedilmiştir. İlerleyen kısımlarda, yorumlamacı araştırmanın çeşitli yaklaşımlarının birbirinden kopuk, ayrı sınıflamalar olarak düşünülmesi yerine, farklı yönelimler olarak görülmesi gerektiği belirtilerek, yorumlamacı gelenek çerçevesinde etnografya, yaşam tarihi, temellendirilmiş kuram, durum çalışması ve eylem araştırması açıklanmıştır. Bu bölümde, son olarak, yorumlamacı araştırmanın sunduğu olanaklar sıralanmıştır.

İkinci bölüm olan *Ön Hazırlıklar: Sizin İçin İyi Olanı Yapmak* başlıklı bölümün çevirisi, Dr. Pelin Yalçınoğlu tarafından yapılmıştır. Bu bölüm, bir araştırma önerisinin ve araştırma günlüğünün araştırma sürecine olan katkısıyla başlamaktadır. Araştırma konusunun nasıl belirleneceği, alanyazın taraması yapılırken nelere dikkat edileceği, deneyimlerin anlamlandırılması için kuramsal bağlamın nasıl oluşturulacağı, uygulamalı ve entelektüel hedeflerle ilgili olan araştırma amaçları ile bu amacın gerçekleştirilmesine hizmet eden araştırma sorularının nasıl belirleneceği bu bölümde işlenmiştir. Bu bölümde ayrıca, arka bahçe araştırmalarına, araştırma alanının nasıl seçileceğine, katılımcıların kimlerden oluşacağına ve katılımcılar belirlenirken ne tür örnekleme yöntemlerine başvurulabileceğine yer verilmiştir. Araştırma tekniklerinin seçimi başlığı altında, nitel araştırmada farklı tekniklerin bir bileşiminin kullanılması gerektiği vurgulanarak, veri üretiminde kullanılacak araçlara değinilmiştir. Araştırmanın inandırıcılığının nasıl sağlanacağı, zaman ayarlamasının çok zor olduğu nitel araştırmalarda araştırma takviminin nasıl oluşturulacağı ve veri toplama sürecinde katılımcılara verilmesi gereken bilgileri içeren araştırma özetinin nasıl yazılacağı ele alınmıştır. Bu bölümde ele alınan diğer konular ise araştırma yönteminin uygulanması için iyi bir fırsat olan pilot çalışma, katılımcılara erişim sağlamanın yolları ve araştırma sürecinde bürünülmesi gereken rollerdir.

Orada Olmak: Katılımcı Gözlem Yoluyla Anlayış Geliştirmek başlıklı üçüncü bölüm, Dr. Şengül S. Anagün tarafından çevrilmiştir. Bu bölüm, genel olarak, araştırmacıya “güvenilir kişi” statüsünü kazandırabilen, ancak sorunlu ve kendi içerisinde çelişkiler barındıran bir kavram olan katılımcı gözlemi anlatmaktadır. Bu bölüm, araştırma türüne bağlı olarak, ne kadar katılımcı, ne kadar gözlemci olunması gerektiğini, katılımcı gözlemin amaçlarını, katılımcı gözlem sürecinin gözlem, not alma, araştırma günlüğü gibi bileşenlerini; alan çalışmasında kullanılabilecek görsel verileri, belge ve eserleri, katılımcı gözlemcinin rolünü ve dikkat edilmesi gereken diğer konuları ele almaktadır.

Dr. Pelin Yalçınoğlu tarafından çevrilen kitabın dördüncü bölümü *Kelimelerin Uçmasını Sağlama: Görüşme Yoluyla Anlamak* başlıklı bölümdür. Bu bölümde, görüşmenin ne tür bir etkileşim olduğu açıklanmış, görüşme soruları geliştirilirken nelere dikkat edilmesi gerektiği anlatılmış ve bir tablo halinde görüşme soruları geliştirme örneği verilmiştir. Görüşme öncesi hazırlıklar başlığı altında, araştırmacıların kafasına takılabilecek sorulara cevap verilmiş, görüşmeleri kaydetme ve dökümünü yapma başlığı altında ise ne tür kayıtlar yapılabileceği, kayıtlarla ilgili alınması gereken önlemler ve döküm yapılırken dikkat edilmesi gereken hususlar belirtilmiştir. Bunun yanı sıra, karmaşık bir eylem olan görüşme yapmanın doğası netleştirilmeye çalışılmış, bir görüşmeci açısından yararlı olacağı düşünülen nitelikler açıklanmış ve bir görüşmecinin merak ettiği sorunun yanıtına ulaşabilmesi için bir görüşme sürecinde sonda soru sorma örneklerine yer verilmiştir. Bölümün sonunda, odak grup görüşmelerinin nasıl yapılacağı ve nasıl tasarlanacağı belirtilmiştir.

Kitabın *Kişisel Boyutlar: Alan İlişkileri ve Eleştirel Yansıtma* başlıklı, Dr. Meltem Günden tarafından çevrilen beşinci bölümü, nitel araştırmacıların katılımcılarla ne tür bir ilişki içerisinde olması gerektiğine ışık tutmaktadır. Bu doğrultuda, alan ilişkilerinin nasıl kurulacağı ve sürdürüleceği, alan ilişkilerini karmaşıklaştıran ve zenginleştiren dinamikler ele alınmıştır. 1980'lerde feminist akademisyenler, özgürleştirici kuramı benimseyen araştırmacılar ve bazı postyapısalcıların geleneksel araştırmayı sorgulaması nedeniyle önem kazanan eleştirel yansıtma, öznelliğin kişisel boyutları, duygular, konular ve konumsallık boyutlarında tartışılmıştır.

Kitabın altıncı bölümü, nitel araştırmada etik sorununun ele alındığı *Ama Bu Etik mi? "Doğru" Olanı Dikkate Almak* başlıklı, Dr. Elvan Günel tarafından çevrilen bölümdür. Bu bölümün ele aldığı konular, mesleki sorumlulukları açıklayan etik kodlar, katılımcılardan alınması gereken aydınlatılmış onam, araştırmacı rolleri ve bu rollere eşlik eden etik ikilemlerdir. Bu bölümde ayrıca, araştırmacı-araştırılan ilişkisi çerçevesinde ve internet ortamlarında gizliliğin ve etik ilkelerin nasıl korunabileceği, katılımcıların doğal davranışlarını yakalayabilme endişesinden kaynaklanan yanıltma davranışının hangi biçimlerde görülebileceği, katılımcıların araştırmaya sağladığı katkıya nasıl karşılıklar verilebileceği ve kültürel düşüncelerin nitel araştırmayı nasıl etkileyebileceği incelenmiştir. Son olarak, yazılı sunumların etik kurallarına ve etik ikilemlerde seçim yapmanın neden zor olduğuna değinilmiştir.

Kitabın *Öykünüzü Keşfetmek: Veri Analizi* başlıklı yedinci bölüm Dr. Ali Ersoy tarafından çevrilmiştir. Bu bölüm, yaşanan deneyimleri ve bu deneyimlerden nelerin öğrenildiğini anlayabilmek için görülenleri, duyulanları ve okunanları düzenlemeyi içeren veri analizini ele almaktadır. Bu bağlamda bölümde, konuşma analizi, anlatı analizi, göstergebilim, tematik analiz gibi çeşitli analiz biçimlerinin yanı sıra veriler toplanırken yapılan erken ve veriler toplandıktan sonra yapılan sonraki veri analizlerine değinilmiş, veri analizinde oluşturulan kodlar ve altkodlar örneklendirilmiştir. Nitel araştırmanın sürekli devam eden bir ögesi olan veri sunumu da bu bölümde örnek şekil ve tablolarla gösterilmiş; veri toplama, yönetme, sınıflandırma ve sunmada araştırmacının işini daha az sıkıcı, daha doğru, daha hızlı ve daha kapsamlı yapmasına yardımcı olan bilgisayarın rolüne değinilmiş, nitel veri analizi yazılımlarının web siteleri verilmiştir. Nitel bir araştırmada bağlantıların nasıl kurulacağı da anlatıldıktan sonra, analitik yorumların inandırıcılığını sağlamak için hangi soruların yanıtlanması gerektiği; verilerin inandırıcılığını sağlamak içinse sınırlılıkların nasıl belirtilmesi gerektiği açıklanmıştır.

Dr. Duygu Sönmez'in çevirisini yaptığı *Öykünüzün Oluşturulması: Nitel Verinin Yazımı* başlıklı sekizinci bölüm, yazarların sanatçı, yorumcu ve dönüştüren olmak üzere üç rolüne değinilerek, başlamaktadır. Daha sonra bir yazıya başlarken ve yazma işlemi devam ederken ortaya çıkacak endişe, yabancılaşma ve çeşitli sorunlarla baş etmeyi sağlayacak çeşitli stratejiler önerilmektedir. Bir nitel araştırma metninde kullanılacak tematik, doğal tarih, hareketli mercek gibi üslup yaklaşımları ile alan notları, görüşmeler ve alanyazın gibi kaynaklardan elde edilen verilerin nasıl bütünleştirileceği, öğrencilerin hazırladığı ödevlerde ve nitel araştırma makalelerinde en çok geliştirilmesine ihtiyaç duyulan üslup özellikleri de bu bölüm kapsamındadır. Bu bölüm, yazarın politik bir eylem olan yazmaya ilişkin sorumluluklarıyla son bulmaktadır.

Kitabın dokuzuncu bölümü Dr. Şengül S. Anagün tarafından çevrilen *Dünyayı Anlatan Bir Şarkı Doğaçlamak: Dil ve Anlatım* başlıklı bölümdür. Bu bölümde, araştırmacının bir anlatıcı olarak kendi öykülerini ne kadar yazacağı, araştırmacının dil ve anlatımı, anlatım sanatı ve kişiyi sosyokültürel bağlamın bir parçası olarak inceleyen otoetnografi terimi ele alınmıştır.

Şiirsel yazım, dramatik betimlemeler ve kısa öyküler açıklanarak örneklendirilmiştir. Son olarak bölümde, bu anlatım biçimlerinin dışında risk alabileceklerin, resimle anlatım ve katmanlı anlatım gibi anlatım biçimlerini de kullanılabileceği belirtilmiştir.

Son bölüm *Devam Eden Araştırma* başlıklı Dr. Ali Ersoy tarafından çevrilen bölümdür. Bu bölüm, nitel araştırmanın birey üzerindeki etkilerini incelemekte, nitel bir araştırmanın nasıl raporlaştırılacağını, nasıl yayın haline getirileceğini ve nitel araştırmaların yayınlanabileceği bazı dergi örneklerini içermektedir. Ayrıca, bir araştırmadan mesleki, kişisel ve sosyal açılardan nasıl yararlanılabileceği de bu bölümde ele alınan konulardır.

Nitel Bir Araştırma Önerisi Geliştirme Rehberi ile son bulan bu kitapta, nitel araştırmayla ilgili süreç ve kavramlar, somut örneklerle verilmektedir. Bölüm sonlarında okuyucu, farklı kaynakları da okumaya yönlentilmekte, konuyla ilgili dikkat edilmesi gereken noktaların altı çizilmekte, ilgili bölümlerin kavranıp kavranmadığına yönelik alıştırmalar sunulmaktadır. Bölüm başlıklarında, ilginç bir şekilde, hem edebi hem de bilimsel ifadeler bulunmaktadır. Kitap, orijinal dilindeki akıcılığı Türkçe’de de sürdürerek, adeta diller, kültürler ve bilimsel bakış açıları arasında köprüler kurmaktadır. Ayrıca, kitabın sonunda bir sözlüğe yer verilerek kitapta ve nitel araştırmada sıklıkla kullanılan kavramlar Türkçe ve İngilizce olarak birlikte verilmiş, İngilizce kavramların Türkçe karşılıkları açıklanmıştır. Kitabın bu açıdan da Türkçe nitel araştırma alanyazınına önemli katkılar sağladığı ifade edilebilir. Tüm bu yönleriyle bu kitabın, nitel araştırma yapmak isteyen araştırmacılar için iyi bir rehber olacağı düşünülmektedir.

Kaynak: Glesne Corrine (2012), *Nitel Araştırmaya Giriş* (1. Baskı), (Çev.) Ali Ersoy ve Pelin Yalçınoğlu, Anı Yayıncılık, Ankara.